

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De Canone Missæ vsque ad Consecrationem. VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

in tempore pro incensando Sacramen-
to in eiusdem elevatione; & vt significetur
diffusio gratia Christi in populum
in nomine Trinitatis. Stabit autē Thu-
riferarius incensans populum in me-
dio Presbyterij, vel ferè à latere Euan-
gelij, si expositum est in Altari Sacra-
mentum, ne eidem terga vertat.

e *Ministrantibus Acolythis.*] Cum
reuerentijs debitis, & cum quasi oscu-
lis ampullæ, & manutergij, antè &

post; sed stantes Acolychi, non genu-
flexi, ministrant.

Ad, *Orate fratres*, Subdiaconus
respondeat, *Suscipiat*, &c. & Cele-
brans tardius dicat secretas Oratio-
nes, vt Diaconus opportuno tempo-
re redire queat ad dicendum, *San-
ctus*, &c. cum eodem. Cerimonia-
rius interim assistat libro, & folia ver-
tat, quamdiu Diaconus abest, nisi ad-
sit Assistens.

11 *Cum dicitur Præfatio, Diaconus & Subdiaconus stant retrò post Ce-
lebrantem: & paulò antequam dicatur Sanctus, accedunt ad Al-
tare, ubi cum Celebrante hinc inde dicunt, Sanctus, & que se-
quuntur vsque ad Canonem. Deinde Diaconus accedit ad sinistram
Celebrantis, ei assistens dum dicitur Canon, nisi alius Sacerdos
assistat, quia tunc ipse staret ad dextram aliquantum post Celebran-
tem. Subdiaconus verò tunc stat post Celebrantem.*

f *Accedunt ad Altare.*] Facta in lo-
cis suis post Celebrantem genuflexio-
ne; quam rursus faciunt, dicto ab eis-
dem ultimo *Osanna in excelsis*. Addita
fuit sequens Rubrica in Missali Ro-
mæ edito 1621. sine maiorum aucto-
ritate; nimirum, *si Subdiaconus non te-
net Patenam, cum Diacono accedit ad
Altare, ubi dicunt, Sanctus, &c.*
quod monuisse sit satis.

g *Cum Celebrante dicunt.*] Hym-
num, *Sanctus*, &c. Sacerdos ipse cum
alijs necessariò debet dicere, ne seip-
sum sua prece videatur priuasse, qui
& suas voces, & aliorum Angelicis
laudibus admitti deprecatus est in
Præfatione, vt ait *Microl. cap. 11.*

Benedictus, qui venit, &c. non can-
tatur à Choro, nisi post depositionem
Calicis, *Cerimon. Episcop. lib. 2. cap. 8.*
etiam in Missis Defunctorum; quod
obseruatur in Cappella Papali.

h *Assistens.*] Non tenet manus iun-
ctas, sed folia Missalis veritè, & indi-
cat quæ sunt dicenda à Celebrante.

Ad *Sanctus* campanas maiores pul-
sare conuenit, sicut in Missa priuata
campanula parua, quam pulsant aliqui
etiam in Missa solemni; & placet per
alterum ex Acolythis, vt moneantur
ij qui maiores pulsare debent camp-
nas, & tempus ignorant eas pulsandi,
quia longiùs absunt. Vide *par. 1. ti-
tulo 20. pag. 76.*

De Canone Missæ vsque ad Consecrationem. VIII.

1 *Finita Præfatione, vt supra, Sacerdos stans ante medium Altaris,
versus ad illud, aliquantulum eleuat manus, oculisque eleuatis ad
Deum, & sine mora deuotè demissis, ac manibus iunctis, & super Altare
positis,*

positis, profundè inclinatus incipit Canonem, secretò dicens: *Te igitur, &c. ut in Ordine Missæ. Cum dicit, Vti accepta habeas, & benedicas, prius osculatur Altare in medio, deinde erigit se, & stat iunctis manibus ante pectus. Cum dicit, Hæc & dona, hæc & munera, hæc sancta & sacrificia, dextra manu signat ter communiter super Hostiam & Calicem. Deinde extensis manibus ante pectus, prosequitur, In primis quæ tibi offerimus, &c.*

Actio prima in Canone quinque actus complectitur, manuum & oculorum elevationem, oculorum demissionem, manuum iunctionem, & earundè super Altare positionem. In primo quinario numero venerare Christum in Cruce quinque plagis vulneratum: & nota, ex Rubrica propria in Ordine Missæ, ne discordare videatur à generali, quòd ad primum gestum, prima quoque verba, *Te igitur*, sunt pronuntianda, neque dari debet gestus sine voce, qui alioquin esset inconcinnus. Extendens dicit, iungens dicit, eleuans dicit, sunt participia cum verbis simul, in Ordine Missæ; & sic concordantur Rubricæ.

Te igitur. Crucifixus solet imprimi initio Canonis, ait Honor. in Gemma lib. 1. cap. 103. ut statim passio Christi oculis cordis ingeratur. Prima quoque littera T. est figura Crucis Christi, Innoc. III. lib. 3. cap. 2. Auctor autem principij Canonis dicitur esse S. Clemens à Radul. Prop. 23. Vide quæ diximus in 1. par. tit. 12. nu. 5. pag. 43. vbi de nomine, auctoribus, & partibus Canonis non pauca. Hoc loco ritus & Cærimoniæ in primis sunt examinanda, & eæ, quæ sunt ita propriæ Canonis, ut in alia parte Rubricarum hætenus proprium non habuerint locum. Senfum litteralem difficiliorum verborum afferemus infra cum mysterijs.

Cum dicit, Hæc & dona, &c.] Ex

ressponso Zacharia S. Bonifacio Moguntino fiunt hæc tres Cruces. S. Anselm. lib. de Sacrament. ait, una Cruce duo simul sanctificantur; id est, vbi verbum est commune pani & vino, ut explicat Wald. Tom. 3. tit. 4. cap. 37. habet Microl. cap. 14. has easdem. Sed nota, à principio Canonis, vsque ad Libera nos inclusiuè, vbi finis est Canonis, secundum Innoc. III. quòd septem vicibus signa Crucis fiunt. Primò hæc, & ter. Secundò, ad ea, *Quam oblationem*, quinquies. Tertio in consecratione, ad ea, *Benedixit*, semel & iterum. Quarto post consecrationem, ad ea, *Hostiam puram*, quinquies. Quintò, ad ea, *Sacrosanctum Filij tui Corpus*, semel & iterum super Sacramentum, & semel supra seipsum. Sextò, ad ea, *Sanctificas*, ter. Septimò, ad ea, *Per ipsum*, quinquies. Innoc. III. lib. 4. c. 11. addit ibidem, in ordine ad Hostiam & Calicem fieri signa Crucis viginti quinque, & quinquies quinque: tum quia, sicut hic numerus per se ductus semper in se ipsum reducitur, si ducatur in infinitum, ita Eucharistia, quantumlibet multiplicetur, semper est idem Sacrificium; tum quia quinque sensus hoc Sacramento perficiuntur: sed & binarius signorum numerus congruit propter carnem & Sanguinem Christi; ternarius quoque propter panem, vinum, & aquam. Hæc ille eruditè, & acutè.

2 Vbi dicit, unà cum famulo tuo^m Papa nostro N. exprimit nomen Papa: Sede autem vacante verba prædicta omittuntur. Vbi dicitur, & Antistite nostro N. specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarij in propria diœcesi, & non alterius Superioris, etiam si Celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi iurisdictione. Si verò Episcopus ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, prædicta verba omittuntur: quæ etiam omittuntur ab ijs qui Romæ celebrant. Si Celebrans est Episcopus, Archiepiscopus, vel Patriarcha, omiſſis prædictis verbis, eorum loco dicit, Et me indigno seruo tuo. Summus autem Pontifex cum celebrat, omiſſis verbis, unà cum famulo tuo Papa nostro N. & Antistite nostro N. dicit, unà cum me indigno famulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti. Et continuant omnes ut sequitur, Et omnibus orthodoxis, &c.

m Papa.] Nominatur, ex Concil. Vafen. cap. 4. alias 6. tempore Leonis I. celebrato, apud Burchard. lib. 2. Decret. cap. 230. imo verò S. Clemens lib. 8. Constit. Apost. cap. 12. instituisse dicitur, seu obseruasse; qui celebrans Missam dicebat, *Adhuc obsecramus te pro me, qui nihil sum*, ibidem. quod hodie idem est, quando ex Innoc. III. de Celebrat. Miss. cap. 3. ait Papa, *Unà mecum indigno famulo tuo*. A Christo deducitur hic ritus, qui in cœna rogauit pro Petro, vt non deficiat fides illius, Walden. Tom. 3. tit. 4. cap. 37. num. 5.

Quod attinet ad nomen *Papa*, & significationem vocabuli, docet Baronius in Not. Martyrol. ad diem 10. Ianuar. significare Patrem, non autem Patrem Patrum: & cum esset Episcopis commune, tandem Gregor. VII. anno 1073. in Synodo Rom. statuit, vt nomen *Papa* vnicum esset in vniuerso orbe. Plura ibid. scribit Baronius.

Caput autem inclinatur etiam hinc ad nomen *Papæ*. eadem enim est ratio, qua supra dictum est in Collecta, ad

nomen eiusdem: de quo dubitauere nonnulli. sed in Rubrica de Orat. non adest limitationis particula tantum.

n Antistite nostro N.] Sanctus Paulus Hebr. 13. *Memento te, inquit, Prepositorum vestrorum.* & pro Episcopo quidem orandum esse, docet in Missa S. August. Epist. 110. in fine.

Sed quis Episcopus hinc nominandus. Vult Alcum. de Celebrat. Missæ, Episcopum nominari Celebrantis, quem sequitur Innoc. III. lib. 3. cap. 5. Rubrica tamen nostra Episcopum loci, in quo celebratur, nominari decreuit; tum quia expressè ait, *Ordinarius illius loci*; tum quia Romæ omitti iubet hæc verba. & placet Bellarmino lib. 2. de Missa cap. 21. Neque nominandus est Abbas exemptus loci, sed Episcopus vicinior, ad quem pro ordinatione itur, neque enim Abbas est Antistes de quo in Canone.

Pro Regibus orandum etiam hoc loco, scribit Innocen. III. loco citato, in eorum locis ac prouincijs, inquit Azorinus lib. 10. cap. 36. quest. 13. & verè habetur hic ritus in prædicto cap. 12.

S. Cle.

S. Clementis, & in Liturgiis sancti Basilij, & S. Chrysostomi.

Pius V. tamen, qui nihil addi voluit, concessit nominari in Canone Regem in Hispaniis: nihil ergo tu addas sine Papali auctoritate, con-

tra Pij V. Bullam de Missali editam. Caueant etiam Regulares, ne in Canone nominent Superiores suos, vt Antistites, ex Decreto sacre Rituum Congregationis 12. Nouembris 1615.

3 *Cum dicit, Memento Domine, eleuans & iungens manus vsque ad faciem vel pectus, sic iunctis manibus stat paulisper in quiete, ° demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem viuorum Christi fidelium ad suam voluntatem, P quorum nomina, si vult, secretò commemoret, non tamen necesse est ea exprimere, sed mentè tantum eorum memoriam habeat. Potest etiam Celebrans, si pro pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere sibi omnes illos tam viuos quàm defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, & hoc loco generaliter vnico contextu ipsorum viuorum commemorationem agere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa.*

° *Demisso aliquantulum capite.*] Non ergo oculis eleuatis versus Crucem, vt multi faciunt, nec iisdem clausis, nisi fortè ad maiorem animi compositionem. Neque verò defigendi sunt oculi in Sacramento, si est in Altari expositum, eò quòd in altero *Memento* fieri præscribitur hoc idem. demissio namque capitis & oculorum in vtroque *Memento* magis attendi debet, ad humilitatem indicandam.

P *Quorum nomina secretò.*] Eos, pro quibus orare intendit Sacerdos, appellat *Susceptos sanctus Augustinus* Epist. 59. quest. 5. quos labiis compressis inclusa pectoris cogitatione nominet, ait *S. Hieron. apud Duran. lib. 2. de Rit. cap. 34.*

De litteris N. & N. apponi solitis hoc loco in Canone, meminit *Odo Camerac. in Explicatione sacri Canonis.* antiquitus autem recitabantur nomina offerentium in Missa, ex *In-*

nocentio I. Epist. 1. & nos eorum, qui eleemosynam ideò dederunt, memoriam facimus.

Hoc loco dicendum videtur de applicatione Sacrificij: & quidquid sit de valore Missæ, quem, conciliando Doctores, dicerem infinitum esse in radice, sed ad impetrandum, & ad alios effectus, finitum in terminis; quia finitè de eo omnes participant, minusque vel magis, pro minori vel maiori deuotione cuiusque concurrentis ad Missæ Sacrificium, ex *sancto Thoma 3. par. quest. 79. artic. 4.* Quatuor Sacerdoti vt faciat ego consulerem.

Primum est, vt intendat prodesse omni meliori modo iis, de quibus Ecclesia meminit in Canone, nimirum toti Ecclesiæ, Papæ, Episcopo loci, & circumstantibus, quibus Deus distribuat portionem Sacrificij generalem propè infinitam, pro eorum capacitate, & deuotionis mensura. & hæc

T est

est prima portio, quam ponit *Scotus* quodlib. 20. art. 2. & 3.

Alterum est, ut prouideat sibi ipsi Sacerdos de portione sibi debita, quam vocat *Scotus* specialem, & nouit Deus, quanta sit: probabile uero est, eam posse dari aliis à Sacerdote nominandis pro eo titulo, quo importat pœnæ debitæ remissionem. Quo casu prodesset iis multò magis, quàm si pro iisdem sequenti proxima ratione & modo celebraret, quia certum est, participare Sacerdotem in maiori quantitate de valore Missæ quàm alium quemlibet, qui eundem celebrare iubet, aut procurat, tum ex ministerio proximiori, tum ex maiori deuotione & fide; quæ inter celebrandum multipliciter excitantur.

Tertium est, ut suffragari intendat eo maiori affectu quo potest, & debet iis, quibus tenetur, siue ex obedientia, siue ex titulo beneficij, siue legati, siue contractus rationabilis, siue promissionis, aut voti, siue congruentis eleemosynæ acceptæ, aut promissæ; & ea prorsus ratione, qua iisdem, & ex sensu certo & practico eorumdem, non speculatio & disputabili, ille tenetur ad Missam, seu plures Missas. tutior enim in hac re tenenda est sententia. Si uero ij non egeant, aut fortè ex defectu gratiæ non sint capaces Sacrificij fructus, substituatur statim alius actus, & secunda ut aiunt intentione (quod docet *Suarez disp. 79. sect. 8. in fine.*) alioquin fructus Missæ non applicatus remanebit in thesauro Ecclesiæ. Deus autem nouit, quantum cuique de Missæ fructu sit dandum; & hæc est quam vocat *Scotus* portionem mediam.

Quartum est, ut aliis item prodes-

se intendat sine aliorum præiudicio, eo ordine & quantitate fructus, qua Deus scit se teneri; & eos specialiter nominatos Deo commendat, siue in ordine ad remissionem pœnæ, cum sit satisfactorium; siue ad gratiam acquirendam, & augendam, cum sit meritum; siue ad quæcumque bona spiritualia & temporalia, quibus illi egent, & utiliora eisdem forent, obtinenda, cum sit etiam, imò & propriissimè, ut ait *Bellarmin. de Missa lib. 2. cap. 3.* impetratorium.

Notat præterea *Azor. lib. 10. c. 22. quest. 3.* Orationem ad *Memento* esse priuatam: quare in ea admitti possunt infideles, & excommunicati omnes, ad eorum salutem procurandam, ut idem ibidem cum aliis Doctores docet, seu ad augmentum Ecclesiæ, ut *Suarez disp. 78. sect. 2.* Ex his ergo & tu memento, ne *Memento* in Missa fiat in momento, sed cum aliqua mora.

In Commemoratione post *Memento* Defunctorum eadem ferè obseruet Sacerdos; ut primò omnes commemoret ex instituto & intentione Ecclesiæ; deinde eos, pro quibus, ut supra, tertio loco teneri dictum est; tertio alios cariores quos uoluerit, & inter hos auctorem huius Operis, qui commendat seipsum quàm maximè postquam obierit; & item illius animam Defuncti, quæ proximè dum celebras (Deus nouit) egressura est de Purgatorio: tibi enim de cælo statim rependet gratiam. Omnes autem Defunctos commendabis Deo in ordine tantum ad pœnarum remissionem, cum hoc Sacrificium pro Defunctis sit tantummodò satisfactorium.

4 Commemoratione viuorum facta, demissis & extensis vt prius manibus, continuat, Et omnium circumstantium, &c. Similiter stans prosequitur Communicantes. Cùm dicit, Iesu Christi, caput Crucis inclinât: in conclusione quando dicit, Per eundem, iungit manus. Cùm dicit, Hanc igitur oblationem, expandit manus simul super oblata, ita vt palma sint aperta versus ac supra Calicem & Hostiam, quas sic tenet vsque ad illa verba, Per Christum Dominum nostrum tunc enim iungit manus, & sic prosequitur, Quam oblationem tu Deus in omnibus quesumus. & cùm dicit, bene & dictam, adscri & ptam, ra & tam, communiter signat ter super Hostiam & Calicem simul: deinde cùm dicit, vt nobis corpus, separatim signat semel super Hostiam tantum; & cùm dicit, & sanguis, semel super Calicem tantum: deinde eleuans & iungens manus ante pectus, prosequitur, fiat dilectissimi Filij tui Domini nostri Iesu Christi. & inclinans caput Crucis, extergit, si opus fuerit, pollices & indices super Corporale, & dicit secreto vt prius, Qui pridie quàm pateretur, & accipiens pollice & indice dextræ manus Hostiam, & eam cum illis ac indice & pollice sinistrae manus tenens, stans erectus ante medium Altaris, dicit, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, eleuansq; ad calum oculos, & statim demittens, dicit, & eleuatis oculis in calum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans, dicit, tibi gratias agens: & tenens Hostiam inter pollicem & indicem sinistrae manus, dextra producit signum Crucis super eam, dicens, bene & dixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes.

q Communicantes.] Siricius Papa creditur auctor huius partis Canonis à Radul. vbi supra. Lino tribuit Nicol. de Plone in Exposit. Missæ. sed Commemoratio Sanctorum in Missa est apud S. Clem. lib. 8. Constit. Apost. cap. 13. & Dionys. de Eccles. Hier. cap. 3. Et quidem ante consecrationem nominantur cum beata Virgine Apostoli, Summi Pontifices, Episcopi, Diaconi, & laici, nempe Apostoli duodecim, & Martyres totidem; quia illi doctrina & sanguine, isti san-

guine & martyrio Sacrificium hoc confirmauerunt, Gemma lib. 1. c. 104. Qui verò Canonem ordinauit, quos voluit, dictante Spiritu sancto, hoc loco & infra nominauit, ex Steph. E. duens. cap. 13. conicit Lindanus in Liturgiam sancti Petri cap. 22. cum aliis, à sancto Hieronymo iussu Damasi Catalogum hunc Sanctorum ortum habere. Iidem Sancti vnà cum beata Virgine constituunt numerum quinquies quinque, quem supra in signis Crucis eundem adnotauimus; quia

quia quinquies in hac re quinque nostri sensus consummandi sunt, ait *Hugo ibidem*. Confessorum autem nulla fit mentio, quia editus fuit Canon ante sanctum Siluestrum, ex *Innocentio III. lib. 3. cap. 10.* neque sunt passi sicut Christus, *Durand. lib. 4. cap. 38.* vbi plura. Vltimi de toto Canone Sancti passi sunt anno 362. nempe Ioannes & Paulus, reliqui omnes ante ipsos; & tamen post eisdem additi sunt Cosmas & Damianus. Quis causam nouit? passione priores loco sunt in Canone posteriores, arbitrio auctorum Canonis, vt *Eduens. loco citato* significare videtur. Eminentissimi denique nominantur Sancti; in quibus tamen non ceterorum Sanctorum intercessio pretermittitur, sed in istorum commemoratione omnium suffragia expetuntur: quia sicut omnes in Deo vniti existunt, ita omnes vnum desiderant & rogant pro salute hominum; vt in vno omnes habeantur pariter, & in vno omnes pariter negligantur, *Alcuin. supra.* De variando *Communicantes*, vide supra *par. 1. tit. 12. num. 5. pag. 44.*

^r *Per eundem.*] In Canone quinquies secretò dicitur *Per Christum Dominum nostrum*, & habet *Microlog. cap. 16.* ob quinque recolenda Vulnere Christi, ait *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 56.*

^s *Hanc igitur oblationem.*] Tribuit *Alcuinus* *Gelasio*, *Radulph. Proposit. 23.* Leoni Magno, vsque ad ea, *placatus accipias.* reliqua, vsq; ad *Quam oblationem* exclusiue, addita fuere à *S. Gregorio*, *Amalar. lib. 3. cap. 23.* & communiter omnes; occasione pestis Romanæ & bellorum, ait *Lopez lib. 2. cap. 14. §. 1.* legitur tamen in *Liturgia S. Petri Graca* vnà cum *Comunicantes.*

De huius item partis varietate in Paschate & Pentecoste, propter baptizatos recenter, vide locum paulò antè citatum *par. 1. tit. 12. num. 5. pag. 44.*

^t *Palma sint aperta.*] Pollice dextro adhuc super sinistro in modum crucis posito, quod rectè notauit *Alcocer in suo Carimoniali.* Expanduntur autem manus super oblata more Aaron, *Leuitic. 1. ex Suarez disp. 84. sect. 1.* & vt intelligas, hæc mysteria tegi etiam Angelis, nedum hominibus, *Rupert. lib. 2. cap. 57.* vel innuunt diuinam protectionem, seu efficaciam gratiæ, quæ in hac prece postulatur, ex *Ioan. Serrano*; qui & addit, vel Sacerdotem profiteri, non propriis viribus, sed virtute ordinationis per impositionem manuum Episcopi tam mirabile opus se facturum.

^u *Benedictam, adscriptam,* &c.] Ita loquitur *S. Ambros. lib. 4. de Sacrament. cap. 5.* ergo verba sunt antiqua. Quinque verò cruces fieri hoc loco, tradit *Microlog. cap. 14.* imò & in *Liturgia S. Petri* habentur.

^x *Ut nobis corpus.*] Cruces fiant continenter, non interruptè, tres, & postea post breuem moram aliæ duæ, dispensando verba appositè.

^y *Extergit pollices & indices.*] Ne sint humiditate affecti, & ad maiorem reuerentiam.

^z *Qui pridie quàm,* &c.] Tribuitur *Alexandro* vsque ad verba consecrationis à *Walaf. cap. 22.* & *Microlog. cap. 12.* sed Apostolorum est periodus, ex *Alcuino*, vsque ad, *Unde & memores*; cum habeantur apud *Clementem lib. 8. cap. 17.* & in *Liturgia S. Petri* citata. Ceterùm gestus corporis in hac periodo consonant singulis

lis verbis, vt patet ex *Microl. cap. 13.*

^a *Benedixit.*] Meminit huius benedictionis cum signo Crucis paulò ante verba consecrationis *S. Augustinus Serm. 19. de Sanctis.*

Non opinor, Christum benedixisse manu formando signum Crucis; quia nondum data erat Cruci deifica virtus. *Nicol. de Ploue in Expositione Missæ idem sentit.*

5 Si adsit vas cum aliis Hostiis consecrandis, antequam accipiat Hostiam, ^b discooperit manu dextra Calicem, seu vas aliarum Hostiarum. Cum autem finierit supradicta verba, cubitis super Altare positus, stans capite inclinato, distinctè, reuerenter, & secretò profert verba consecrationis super Hostiam, & simul super omnes, si plures sint consecranda, & Hostiam suam pollicibus & indicibus tantum tenens, dicit, Hoc est enim corpus meum. Quibus prolatis, Celebrans tenens Hostiam inter pollices & indices prædictos super Altare, reliquis manuum digitis extensis & simul iunctis (& Hostiis, si plures sint consecrata, in loco, in quo à principio Missæ posita sunt, super Corporali, vel in alio vase aut calice demissis) genuflexus eam ^d adorat. Tunc se erigens, quantum commodè potest, ^e eleuat in altum Hostiam, & intentis in eam oculis (quod & in eleuatione Calicis facit) populo reuerenter ostendit adorandam: & mox sola manu dextra ipsam reuerenter reponit super Corporale in eodem loco, unde eam leuauit, & deinceps pollices & indices ^f non disiungit, nisi quando Hostiam consecratam tangere vel tractare debet, vsque ad ablutionem digitorum post Communionem.

^b *Discooperit.*] Si Pyxidem collocauerit post Calicem, retrahet eam prius ad latus ipsius Calicis versus cornu Epistolæ, vt super ipsas quoque particulas propius verba proferat consecrationis. quæ proferre debet stans quidem, & inclinato capite, sed reuerentis æqualiter pedibus in suppedaneo Altaris; non dextro vltra sinistram reuerentiæ causa quasi deflexo.

^c *Enim.*] Additum est à sancto Petro, ex *S. Thom. 3. par. quest. 78. art. 2. ad 5.*

Notat *Biel lect. 38.* non vacare Mysterio, quòd sint quinque verba huius consecrationis; totidem enim fuit consummata incarnatio, *Fiat mihi secundum*

verbum tuum.: Publicano totidem facta culparum remissio, *Deus propitius esto mihi peccatori*: Latroni totidem cæli promissio, *Hodie mecum eris in paradiso.*

^d *Adorat.*] Vnico genu, vt statim, vt facilius surgere possit. quod & in sequentibus obserua. Neque cubitis super Altare positus adorat, sed manibus Hostiam tenentibus super Altare retentis; & ita, vt commodè ad terram vsque genuflexio fiat, neque videri Hostia ab omnibus possit. Abstineat omnino ab osculo Hostiæ, *S. Bonau. in Spec. discipl. part. 2. cap. 11.*

^e *Eleuat in altum Hostiam.*] Et statim reponit, neque diu eleuatam

tenere debet. qui ritus indicatur in Psal. 71. exponente Rabbi Ionathas, qui vixit ante Christum, in libro Collectionum: Fiet placenta panis sacrificium in caputibus Sacerdotum qui sunt in Ecclesia. Et licet hæc expositio minus proberetur à Bellar. in Psal. 71. placet tamen Galatino, Burgensi, & aliis apud Lorinum in eundem Psalmum. Vulgata legit, Erit firmamentum (epithetum enim est panis, qui cor hominis confirmat, Psal. 103.) in terra in summis montium. Sanè hæc habet Dionys. cap. 3. Eccles. Hierar. Mysteria conficit, in conspectu agit, reuerenter ostendens. & Anastas. Synaxta de Sacra Synaxi, Panem vitæ sustollit, eumque omnibus ostendit; tamquam cibum & potum excellentiorem ceteris, ait Hugo Viët. in Spec. Eccles. cap. 7. vel, ac si tunc Christus eleuetur in Crucem, & rursus immoletur, Gemma lib. 1. cap. 46. Item, vt à populo sciatur consecratio facta se-

cretò, & adoretur Christus, Durandus lib. 4. c. 41. vnde & populus genibus flexis adorat, ex Concil. Treueren.

Monet hoc loco Nicol. de Plonse, ne in consecratione ipsa eleuetur Hostia, ita vt videatur; ne tunc nondum consecrata adoretur. Octo verò causas eleuationis morales & pias affert sanctus Bonavent. de Myster. Missæ. In eleuatione Hostiæ digitos extensos iungat, & item imas partes manuum, vt solidius & decentius eam eleuet; neque eas diuidat, nisi quando reponit Hostiam.

f Non disiungit.] Nullus antiquorum indicat hunc ritum non disiungendi digitos, quem potius confutat, sed malè, Microl. cap. 16. meminit sanctus Thom. 3. par. quest. 83. art. 5. ad 5. & Durandus post eum cap. 41. ob reuerentiam scilicet Sacramenti. Digni verò prædicti non disiunguntur vsque ad eorundem ablutionem inclusiue.

6. *Reposita Hostia consecrata super Corporale, genuflexus ipsam veneratur: si adsit vas aliarum Hostiarum, Patena vel Palla cooperit vt supra. Interim dum Celebrans eleuat Hostiam, accenso prius intorticio (quod non extinguitur, nisi postquam Sacerdos Sanguinem sumpserit, vel alios communicauerit, si qui erunt communicandi in Missa) minister manu sinistra eleuat simbrias posteriores Planete, ne ipsum Celebrantem impediatur in eleuatione brachiorum; quod & facit in eleuatione Calicis: & manu dextra pulsatur campanulam ter ad vnamquamque eleuationem, vel continuatè quousque Sacerdos deponat Hostiam super Corporale, & similiter postmodum ad eleuationem Calicis.*

g *Minister.] Paulò post Sacerdotem ad eiusdem dextram genuflexus supra altiorem gradum, si plures sint gradus, manu sinistra eleuat partem inferiorem posterioris Planete, quæ,*

vt supra docuimus, errabunda vtriusque super brachia reflectebatur, & eadem brachia in hac eleuatione impediēbat; in medio eam accipit, quam deponens deinde non osculatur.

h P. 11.

h Pulsat campanulam.] Ex Decreto Gregorij XI. apud Naucleram Generat. 42. anno 1240. & meminit huius ritus Iuo Carnot. Epistola 167. sicut in veteri Testamento Leuitæ tempore Sacrificij tubas clangebant argenteas, quarum sonitu populus prouocabatur ad adorandum, Durandus lib. 4. cap. 41. Honorio III. adscribit ritum Abbas Ursbergen. cum Schulting. Tom. 1. par. 1. cap. 18. Vidoni Cardinali, anno 1207. Cesar lib. 9. cap. 51.

i Ter.] Id est, cum Sacerdos ado-

rat, cum eleuat, & cum reponit Hostiam, seu Calicem: & hicritus sicuti est prior in Rubrica, ita decentior est posteriori, quo continuatè campanula pulsatur. Ternario namque numero gaudet Deus, vt aliàs cum Innocentio III. diximus.

Non pugnat Cærimoniale Episcoporum lib. 1. cap. 29. cum Missali, dum in eo extinguuntur funalia post depositionem Calicis, & in Missali post Communionem: quia nimius funalium calor & fumus Prælati nocent, vnus autem cerei non item.

7 Celebrans adorato Sacramento surgit, & discooperit Calicem, in quem, si opus sit, extergit digitos; quod semper faciat, si aliquod fragmentum digitis adhereat, & stans erectus dicit, Simili modo postquam cœnatum est. & ambabus manibus accipiens Calicem iuxta nodum infra cuppam, & aliquantum illum eleuans, ac statim deponens, dicit, accipiens & hunc præclarum Calicem, &c. cum dicit, Item tibi gratias agens, caput inclinatur. cum dicit, benedixit, sinistra Calicem infra cuppam tenens, dextra signat super eum, & profœquens, deditq; discipulis suis, &c. ambabus manibus tenens Calicem, videlicet sinistra pedem, dextra nodum infra cuppam, cubitis super Altare positus, & capite inclinato, profert attentè, continuatè, & secretò, vt supra, verba consecrationis Sanguinis: Hic est enim Calix, &c. Quibus dictis reponit Calicem super Corporale, & dicens secretò, ^m Hac quotiescunque feceritis, &c. genuflexus Sanguinem reuerenter adorat. Tum se erigit, & accipiens ⁿ Calicem discooperit eum cum Sanguine ambabus manibus, ^o vt prius, eleuat eum, & erectum, quantum commodè potest, ostendit populo adorandum: mox ipsum reuerenter reponit super Corporale in locum pristinum, & manu dextra Palla cooperit, ac genuflexus Sacramentum veneratur.

1 Discooperit Calicem.] Sunt qui nunc interea Palla Calicis tegunt Hostiam, ne in eleuatione Calicis eam fortasse tangant cum simbriis Manipuli, deponendo Calicem: quod non probò, mouente quæstionem Durando cap. 46. Cur Hostia numquam coope-

ritur, & Calix operitur cui respondet, Tum ob periculum, ne quid in Calicem cadat, tum ob mysterium, quia in Calice representatur Christus, vt in sepulchro, opertus sindone, sudario, lapide clauso, & signato; in Hostia vero, vt in passione, extra sepulchrum.

Quare

Quare regi numquam debet in Missa, Durandi iudicio, Hostia sacra. Quod hic dicitur, *iuxta nodum infra cuppam*, idem est ac si dicatur, Capitulum Calicis qui est infra cuppam. Quidam deponunt Calicem, ut manus iungant, & benedicant, sed non bene. Vide supra *tit. preced. nu. 5. pagina 134.* non enim deserendus est Calix ab eiusdem acceptione, sicuti nec deseritur Hostia ad illud verbum *benedixit*, donec fiat consecratio.

^m *Hæc quotiescumque, &c.*] Antequam eleuet Calicem hæc verba dicere debet: & dum reponit, pedi Calicis non debet osculum infigi à Celebrante; de quo nihil Rubrica.

ⁿ *Calicem discoopertum.*] Tradit Durandus *cap. 41.* & laudat eleuari Calicem coopertum, mysticasque affert causas *cap. 42.* sed antiquitus non poterat eleuari coopertus, quando Corporale erat satis amplum, substratum Hostiæ & Calici, quod una simul adhibebatur, ad tegendum Calicem altera parte eiusdem; cuius vi-

ces nunc gerit Palla, ut significauimus supra *tit. 1.* Ne quid verò cadere nunc possit in Calicem dum eleuatur, prohiberi debet vel tecto super Altare concamerato, vel umbrela decenti superaddita. Ritus igitur à Rubrica nostra præscriptus conformior est antiquiori nascentis Ecclesiæ; qui tamen & tempore Durandi apud quosdam, *inquit idem ibidem*, erat in usu: fortè apud Romanos. Non erat autem in præcepto hæc eleuatio Calicis ante sanctum Thomam, *ex Soto 4. d. 13. quæst. 2. art. 5.* vnde neque *S. Thom.* meminit illius, vbi minutè ritus omnes persequitur Missa.

^o *Ut prius.*] Hoc est, sinistra pedem, dextra nodum tenens, qui ritus frequentior est tenendi Calicis, de quo in oblatione eiusdem, *tit. 7. num. 5.* nedum in consecratione; ergo idem est seruandus in eleuatione. Putant enim aliqui illud *ut prius* referri ad ea, *ambabus manibus iuxta nodum*, sed minus rectè.

8 In Missa solemnè ad finem Præfationis accenduntur duo saltem incensæ ab Acolythis, quæ ^p extinguuntur post eleuationem Calicis, nisi aliqui sint communicandi; & tunc extinguuntur post Communionem. In diebus etiam ieiuniorum, & in Missis pro Defunctis tenentur accensa vsque ad Communionem. Cùm autem Celebrans dicit, *Quam oblationem, &c.* ^q Diaconus accedit ad eius dextram, & ibi in superiori gradu Altaris genuflexus, cùm Sacramentum eleuatur, simbrias Planete eleuat, & quando opus est, se erigens, Calicem discooperit & cooperit, & cum Celebrante genuflectit. ^r Subdiaconus genuflectit in loco suo. Thuriferarius genuflexus in cornu Epistolæ ^t ter incensat Hostiam, cùm eleuatur, & similiter Calicem, posito incenso in Thuribulum absque benedictione. Reposito Calice, ^z Diaconus redit ad librum, nisi alius assistat. Ceteri surgunt, & stant in locis suis.

p *Extinguuntur post elevationem.*] Ne portantes intorticia genuflexi manent ceteris stantibus, idè asportantur funalia, & extinguuntur, Cum autem Communio facienda est, non discedunt, vt deinde redeant; sed expectant Communionem, quæ fieri debet cum accensis luminibus, præsertim si discedatur ab Altari. Cum autem eleuatur Hostia, eleuentur etiam intorticia vsque ad depositionem Calicis inclusiue.

In diebus ieiuniorum, &c. cessat ratio standi: & quia genuflexi manent omnes in Choro vsque ad *Pax Domini*, parum quod superest vsque ad Communionem Celebrantis pro nihilo reputatur; congruitque, ob præsentiam sanctissimi Sacramenti in Altari, vt eo casu tantùm ardeant intorticia. Excipe Vigiliis Natiuitatis, Paschæ & Pentecostes; quando nimirum in Choro non genuflectitur, & consequenter neque remanent intorticia deposito Calice.

q *Diaconus accedit.*] Facta prius nimirum genuflexione, vbi est, Altari. Si adest Pyxis cum particulis consecrandis, ipse eam detegit, & collocat prope Hostiam ante consecrationem; & deposita Hostia post eleuationem, facta cum Celebrante genuflexione, Pyxidem operit, & collocat in

pristino loco. & antequam discooperiat Calicem consecrandum, cum Celebrante prius adorat cum genuflexione Hostiam ab eo depositam super Altare.

r *Subdiaconus genuflectit in loco suo.*] Hoc est, supra infimum Altaris gradum in medio post Celebrantem.

[*Ter incensat.*] Nimirum, cum Celebrans adorat, cum eleuat, & cum deponit. Neque benedicitur incensum, *Carim. Episc. lib. 1. cap. 23.* ad maiorem reuerentiam sanctissimi Sacramenti, à quo omnis benedictio.

Genuflectunt autem prædicti, quando Diaconus genuflectit.

Pulsantur etiam campanæ, signo dato cum campanula, vt supra dictum est *num. 6.* ab Acolyto.

t *Diaconus redit ad librum.*] Facta iterùm genuflexione in cornu Evangelij tantùm, vbi est liber, & assistit vt prius. Thuriferarius redit in Sacristiam.

Eleuato Sacramento, hoc est, reposito Calice, Chorus dicit, *Benedictus qui venit*, &c. ait *Carim. Episcop. lib. 2. cap. 8. vt supra dictum est.* Nota, quòd Chorus genuflectit initio Canonis, *Carim. Episc. lib. 2. cap. 8.* & surgit post depositionem Calicis, *ex hac Rubr.* stant autem omnes versus Altare in locis suis.

De Canone post Consecrationem vsque ad Orationem Dominicam. I X.

R Eposito Calice, & adorato, Sacerdos stans ante Altare, extensis manibus ante pectus, dicit secretò, ^u Vnde & memores, &c. Cum dicit, de tuis donis ac datis, iungit manus ante pectus: & cum dicit, ^x Hostiam ⁺ puram, Hostiam ⁺ sanctam, Hostiam ⁺ immaculatam, manu sinistra posita super Altare intra Corporale, dextra signat ter communi-